

**Pregó de Santa Tecla 1991,
per Baltasar Porcel i Pujol**

Dades biogràfiques de Baltasar Porcel i Pujol

És un dels principals escriptors catalans actuals. Nasqué a Andraixt (Mallorca) el 1937. Autodidacta. Molt jove, als vint-i-un anys, obtingué el premi Ciutat de Palma de Teatre amb l'obra dramàtica *Els comedians*, de concepció realista.

Col·laborà intensament a la premsa mallorquina. Instal·lat definitivament a Barcelona el 1960, col·laborà a "Diario de Barcelona", "La Vanguardia" i "Destino", també col·laborà a la premsa de Madrid. A la revista "Serra d'Or" publicà tota una sèrie d'entrevistes amb personatges catalans famosos, que foren una de les millors aportacions del gènere que el periodista hagi ofert al país.

La seva condició de viatger infatigable —l'Extrem Orient, Àfrica negra, el món àrab, Amèrica— el dugué a una àmplia tasca periodística.

Però el centre de la seva obra és principalment la narrativa, una de les més destacades de la postguerra. Les obres més importants són, entre d'altres: *Solnegre* (1961), premi Ciutat de Palma; *La lluna i el "Cala Llamp"* (1963); *Els Escorpins* (1965); *Els Argonautes* (1968), premi crítica Serra d'Or, la més important *Cavalls cap a la fosca* (1975), obtingué els premis Prudenci Bertrana, crítica Serra d'Or, crítica literària atorgat pels crítics de tot l'Estat espanyol, i Internazionale Mediterraneo, concedit a Itàlia; *Les pomes d'or* (1980); *Els dies immortals* (1984); *Les primaveres i les tardors* (1986), premi Sant Jordi, i *Divorci de Berta Barca* (1989). Cal esmentar també els dos llibres de relats *Crònica d'atabalades navegacions* (1971) i *Arran de mar* (1967).

Com a assagista ha publicat *Exercicis més o menys espirituals* (1969), *Els xuetes* (1969), *Debat Català* (1973) i *Els meus inèdits de Llorenç Villalonga* (1987).

Ha editat també els contes *Reivindicació de la vídua Txing* (1979) i *El*

Misteri de l'alzinar (1986), de temàtiques connectades amb interessos més generals.

La seva obra narrativa ha estat majoritàriament traduïda al castellà, però també hi ha versions franceses, angleses i italianes d'alguns dels seus llibres.

PREGÓ

TEORIA DE TARRAGONA COM A FRONTERA

"La costa assolellada de Tàrraco", canta Marcial, l'esmolat poeta romà d'Hispania, precisament de la província imperial de la Tarracense, i relaciona aquest paisatge encantat amb els "vents favorables", com diu textualment, els vents que impulsen les naus i, si ens acollim a la metàfora, els vents que poden portar també l'home per un camí de plenitud, el camí del sol i de les roses, d'un vas de vi, aquest vi de Tarragona, dels seus camps esbatanats i secs, igualment lloats per Marcial.

Marcial parla molt poc de Tarragona, però cada paraula que hi dedica ens toca el cor, diu una cosa que cada un de nosaltres podia haver dit i sent. Curiós, no? I és que a Tarragona hi sura un esperit cordial i lluminós que enllaça amb allò d'obert i sensitiu, d'estètica entesa com equilibri vital, que alena dins l'home, que l'home necessita:

Creieu-me: veritablement, les pàtries són les del cor. Les dels mapes i les banderes ja pertanyen a un altre domini, el del pacte. I malgrat que els pactes són imprescindibles perquè l'home viu en societat, malgrat que són estimats perquè poden ésser substancials, el que dóna vida vibrant a l'home neix de les seves entranyes, de les il·lusions i fins i tot de la tragèdia, de la mateixa manera que l'aigua brolla de la terra profunda o del cel llunyà.

I el cor és ample, capriciós i intens. Per això arribeu un dia a una ciutat desconeguda, a un paisatge ignorat, i de sobte us adoneu que heu arribat, també, a la vostra pàtria. No només sou fill, no només voleu ésser fill, dels vostres pares, de la vostra llar i de la vostra terra. Això ens convertiria en vegetals, en minerals. Sou també fills de les il·lusions, de

la feina, de la fe, de les afinitats electives i de la gran solitud de la nit que sembla aconduir l'ànima per un regne alhora íntim i còsmic i sense fi.

Fa molts anys, ja més de trenta, que un dia vaig arribar a Tarragona per primera vegada. Era mig matí, l'aire fresc i el sol daurat d'una primavera, que, oculta, bategava arreu. Era aquell temps de tribulació. Aquest pacte de conuiuïre en societat havia estat trencat en nom d'uns dogmes i d'una força, les dues bèsties negres de la llibertat. Jo arribava a Tarragona perquè necessitava un breu espai d'assossec, de marginació.

Recordo que mirava la mar immensa i buida des de l'espadat, que caminava entre les pedres antigues color de mel, que vaig dinar sota un emparat amb una noia d'ulls verds que mai més no he tornat a veure. I recordo que s'escolava el dia cap a un crepuscle vermell i que jo sabia cada cop més que Tarragona era, també, la meva pàtria.

Una pàtria electiva, fugissera i reconfortant. Com ho ha estat per a mi, com ho és, un turó de vinya i castells de la Toscana, l'elegància de París reblada de cultura, una sabana d'Àfrica amb els núvols i els lleons, la Mar del Nord glaçada com les rutes dels somnis, una ciutat de la Xina immersa en la bellesa del misteri... Com ho és qualsevol racó de la Mediterrània, des d'un torrent perfumat per les murteres a un basar curull de radiants catifes turques. És bonic, molt bonic, habitar aquest planeta.

I aquestes afinitats electives són les que igualment invoca un escriptor català de primera, un mediterrani sensitiu i rabiüt, Josep Pla, precisament en escriure així de Tarragona:

"Tarragona em rejoyeneix i aquest és l'efecte més gran que produeix la ciutat. Aquesta ciutat tan antiga, tan farcida d'història, tan abundant de pedres mil·lenàries, de columnes, de làpides, pastada en la pedrera dels segles, sembla rejoyenir i vitalitzar el passatger. Els romans, que estimaven la vida, potser sentiren a Tarragona aquest impuls vital. El geni del lloc és potser aquesta cosa suspesa en aquest paisatge antic i que descobriu sota la crosta social. I potser el passavolant és més sensible davant aquesta il·lusió que no pas l'habitant arrelat d'aquesta terra romana".

Però abans que romana, què va ésser Tarragona? O, millor dit, què és o què caracteritza Tarragona a través de l'ànima de les diverses Tarragones que s'han succeït? Us avanço que no contestaré amb pre-

tensions magistrals aquesta pregunta, sinó que em limitaré a donar-hi una resposta interpretativa. I per començar a fer-ho manllevo, en primer lloc, la veu poèticament sacra de Mossèn Cinto Verdaguer, que a la seva sonora i desorbitada Atlàntida es fa eco de la vella fantasia que atribueix la fundació de la vila de Tarragona a Tubal, nét de Noè embriac i navegant, i conta:

*Del món quiscú a sa branca volà: Tubal a Espanya,
dels regnes de son pare triant lo més felis,
y, ahont jau Tarragona, bastía sa cabanya,
sos camps i ribes fentli recorts del paradís.*

Per ventura Verdaguer erra menys, però, quan en un altre vers al·ludeix a les muralles de la ciutat, als seus colossals fonaments:

...vell mur, que'ls ciclops li daren per cinyell,

exclama.

Perquè aquests bàrbars pedrots, malgrat els arqueòlegs assegurin que són també romans, podrien igualment lligar amb les robustes i fosques genealogies que els van atribuir els erudits decimonònics. Prové Tarragona de la mateixa raça que va saltar fa quatre mil·lennis d'illa en illa de la Mediterrània i bastí els formidables talaiots mallorquins, les expectants taules menorquines? Prové de la boira druídica, amb el poderós senglar sacerdotal que grufava pels alzinars espessos, com encara ho fa pels boscos de Siurana?

Deixem-ho. Però retinguem un factor clau: el del viatge, el de lloc de trànsit i trobada. Factor que es repeteix quan el tossal que era el que encara s'aferma sota els nostres peus, amb aquell poblat indígena que potser s'anomenava Tarakon, es converteix en Tàrraco perquè Roma, la República que puja cap a l'Imperi, s'instal·la aquí en el curs de la vasta operació d'aïllament d'aquell extraordinari general que fou Anníbal i que amenaçava contundent els romans a la península italiana.

Així Tarragona es convertia encara molt més en port d'arribada, en port d'escala, en port de partida, on fondejaven i salpaven els vaixells de tots els països que tenien com eix la Mediterrània. Tàrraco, capital d'un terç de la Iberia aspra i rica, la Tàrraco que va hostejar August, l'implacable assenyat.

Tarragona frontera d'Occident, com anomenaven l'hel·lenisme i la llatinitat aquestes terres llavors properes a la fi del món: Alexandre el Magne i Sant Pau, abans de morir i després d'haver conquerit un l'Orient i predicat el Llevant, l'altre, projectaven dirigir les seves passes cap a Occident.

Sant Pau, naturalment, amb Santa Tecla, la benaventurada que avui venerem, jo més que ningú per raons ara d'ofici, amb aquesta festa solemne i popular. I dic naturalment perquè la versemblança del viatge, la veritat de la frontera, poden donar carta de naturalesa al que la lupa historiogràfica condemna a la llegenda.

Perquè, a qui importa si, fa mil nou-cents anys, va existir o no a l'Àssia Menor una Tecla que treballà com de diaconessa amb un jueu vehement anomenat Pau? El que nosaltres volem és la Santa Tecla molts cops màrtir i més encara marinera del pont blau, que fins i tot morta travessà la mar: el segle XIV i després d'un ardit viatge, fou portada des d'Armènia a Tarragona la relíquia del seu braç, evidentment incorrupte. Quin vaivé de terres exòtiques a la terra de llum de Tarragona!

Pío Baroja, segurament el novel·lista més personal i important de la llengua castellana, treu Tarragona a un dels seus llibres. Parla de la ciutat del XIX en decadència, en fa un retrat intimista, trist, però que també encisa el protagonista del relat per aquesta qualitat d'or vell i de cor jove, de sòlida placidesa secular, que té Tarragona. I de la que Baroja n'evoca un port medieval farcit d'airoses oriflames:

"Allí se solían ver barcos de todas las costas próximas, y a veces se distinguía el pabellón soberano de los Estados del Papa, con la figura de San Pedro y San Pablo; la bandera real de Cerdeña, con un escudo en fondo blanco y la orla azul; el pabellón de Toscana, con una franja blanca y dos rojas y en medio su blasón; el de las Dos Sicilias, con el escudo rodeado por el toisón de oro; la flámula de Módena, con su águila; la de Mantua, con una mujer con dos caras; la bandera de Ragusa, con la palabra Libertas; la de Génova, con una estrella roja; la de Grecia, azul con una cruz blanca; la de los estados unidos de las islas jónicas, la de Liorna, la de Lucca y la de otros muchos pueblos libres que tenían una bandera propia y peculiar suya.

"Con frecuencia venían faluchos cargados hasta el tope de naranjas, y estos faluchos, con sus grandes velas y su cargamento de fru-

tos dorados, sobre el mar negruzco de puro azul, me parecían el símbolo del mar Mediterráneo”.

Vull que ens fixem, alhora, en el concepte de Mediterrània, que he al·ludit diverses vegades. Bé: Tarragona és la més mediterrània de les ciutats catalanes, molt més que la complexa Barcelona amb la seva obsessió industrial i parisenca, que la Girona del romànic muntanyenc, que la Lleida majestuosa, pagesa i sola. Traduït a una literatura gairebé pictòrica, això és el que reflecteix un text d'aquell alt tarragoní renaixentista, Lluís Ponç d'Icart:

“...e assi por la gran templança de la tierra el invierno sino haze viento se siente muy poco frio e a pascua de Navidad se hallan en Tarragona muchos años rosas e otras flores almendras tiernas en los árboles mançanas i otras frutas en algunos huertos, y se vee en diziembre ser los naranjos floridos como agora los veo en el jardín de mi casa”.

Però no sempre fou així de regalada l'existència tarragonina: hi hagué els temps visigòtics i pobres, els temps àrabs i paupèrrims, quan Tarragona quedà reclosa gairebé en un no-res. El tancament és la mort. I la vida i les flors vénen amb la lluita: als volts del segle X els cristians i catalans emprenem cautelosos la conquesta tarragonina, Tarragona constitueix altra volta una frontera.

La qual dos-cents anys més tard culminarà en un repoblament absolut, que poc després, amb Jaume I, s'aixecarà com sòlida plataforma mercantil i estatal: de les platges tarragonines va salpar l'estol que va conquerir Mallorca i les seves planes i comellars van construir el camí de la conquesta de València.

Aquell rei En Jaume tan català, que cenyia la Corona d'Aragó, que fou educat pels templers, que es proclamava el més afortunat d'Espanya, que havia nascut a Montpeller, que es va fer mallorquí i valencià, representà també aquesta idea de viatge, frontera i lluita, o si voleu competitivitat, que en la meua teoria de Tarragona figura clavada al bell mig del blasó de la vila.

I que avui, amb la continuació de l'esforç agrícola de Tarragona, amb el turisme que hi vessa, amb el salt endavant industrial, amb la capacitat d'iniciativa i treballs humans que això suposa, trobem la frontera competitiva repetida en plena activitat.

Sir Karl Popper parla de la cultura de xoc com un dels elements clau de la societat oberta, la que triomfa en el món sencer: allí on hi ha l'esforç, la mescla, els contactes que donen les fronteres, allí radica la creació major. Hom no pot ésser veritablement qui és si ignora que existeixen els altres. Hom no pot vendre si un altre no compra. Hom no pot estimar sense uns altres cos i cor. La frontera, en delimitar-nos, ens permet unir-nos sense desfer-nos.

Què és avui Catalunya? És el seu futur. I s'equivoquen els que només la veuen com l'herència d'una problemàtica, que únicament representaria la bandera d'una mort o d'una mística. Si patim un veritable problema radica en saber manejar l'enorme esperança que ens espera si, ben de veritat, la volem fer nostra.

Fa molts segles que no hi havia obertes tantes portes i que ningú no ens deia enlloc, el que avui el món diu arreu i ens diu a nosaltres: seràs qui siguis capaç d'ésser, i només ho seràs per mitjà de les teves obres. Un món que ho proclama perquè la frontera ha deixat d'aixecar-se com barrera per oferir-se com viatge de múltiples rutes.

Catalunya es troba enmig de tres realitats històriques que ara bateguen en clara situació emergent: Espanya, Europa i la Mediterrània. Catalunya, llavors, és també pont i cruïlla entre els uns i els altres. O sigui, que si tenim prou tremp creador, competitiu, lúdic i exigent, Catalunya pot aixecar-se en un eix poderós entorn del qual voltin igualment els altres. Que ja hi volten: Catalunya és, i des de fa un segle, una de les regions fortes del sud d'Europa, segurament només igualada pel Nord d'Itàlia. Però volem ésser-ho més perquè Catalunya és sobretot una voluntat, o sigui, una ambició.

O sigui, la Catalunya de l'exemple de Tarragona, la de la frontera, el viatge i les flors. La dels vents favorables del poeta Marcial que rememorava al principi d'aquest pregó; vents que un altre poeta gran, Josep Carner, va sentir també com bufaven i fantassejaven, magnífics i ufanosos, pels cels de Tarragona:

*Els grans corsers de Foibos travessen les sagrades
blavors i junts renillen amb vigorós anhel;
la terra s'enlluerna de la claror del cel,
i corre una frisança d'argent per les onades.
I esmenta l'urbs augusta les esplendors llunyanes
de son poder, i escolta pels aires ressonar
el vent gegant que un dia calia per inflar
els estandarts de Roma, les veles catalanes!*

*Enmig de les empentes, les fúries i el braols,
se drecen les muralles com protegint estols,
superbament encara fulguren les pedreres;
i encar en una glòria de sol i cel i vent,
la Catedral s'eleva dins la claror esplendent
amb una apoteosi vibrant de polsegueres!*

Moltes gràcies.

BALTASAR PORCEL I PUJOL